

Nuorten median- käytön kysely 2024

Sisältö

Esipuhe	3
1. Kyselyn vastaajat	4
2. Moni nuori haluaisi vähentää netinkäyttöään	4
3. Suurelle osalle nuorista somehuomio ei ole tärkeää	5
4. Monen nuoren mukaan puhelimen käyttö häiritsee oppitunteja	6
5. Ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden kokemukset ovat merkittävässä kasvussa	6
6. Nuoret eivät puutu kiusaamistilanteisiin netissä	7
<i>Nuoret kertovat harvoin nettikiusaamisesta aikuiselle</i>	8
<i>Nuorilla on keinoja puuttua nettikiusaamiseen</i>	8
7. Viidesosa nuorista kokee, että vanhemmat eivät välitä heidän netinkäytöstään	9
8. Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä kyselyn tuloksista	10
<i>Nuorten ajankäyttö sosiaalisessa mediassa ja digitaalisten pelien parissa</i>	10
<i>Ihmissuhteita ylläpidetään ja solmitaan sosiaalisessa mediassa</i>	11
<i>Yksinäisyys, ulkopuolisuuden kokemus ja nettikiusaaminen</i>	11
<i>Nuorten netinkäytölle asetetut säännöt</i>	12

Analyyysi ja raportti on toteutettu yhteistyössä Asiantuntijaosuuskunta Dadamedian kanssa.
MLL työryhmä: Inka Kiuru ja Paula Aalto

Esipuhe

Nuorten mediankäytön kyselyn tavoitteena oli kartoittaa nuorten mediankäytön tapoja sekä ajatuksia heidän digiarkeensa liittyen. Kysely toteutettiin marraskuussa 2023 ja vastauksia kerättiin koulujen, oppilaitosten, Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Nuortennetin sekä sen sosiaalisen median kanavien kautta. Raportissa kyselyn tuloksia verrataan paikoin MLL:n vuosina 2018 ja 2021 toteuttamiin nuorten mediankäyttö- ja nettikiusaamiskyselyihin. On huomattava, että muun muassa aineistonkeruutavat, osallistujien ikäryhmät ja vastaajamäärät ovat vaihdelleet kyselyiden toteuttamisessa ja siten vertailu ei ole tieteellisesti pätevää. Vertailu kuvastaa kuitenkin osaltaan nuorten netin käytössä tapahtuneita muutoksia ja trendejä.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että nuorten kriittistä medialukutaitoa on edelleen tuettava ja heille on tarjottava tietoa keinoista puuttua epäasialliseen, loukkaavaan ja häiritsevään käyttäytymiseen netissä. Lisäksi nuorille on tarjottava mahdollisuuksia käsitellä yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemuksia turvallisessa ympäristössä. Kyselyn vastausten perusteella nuorten viesti aikuisille on painava. Nuoret toivovat aikuisilta ymmärrystä siitä mitä merkityksiä medialla on heidän arjessaan, vertaissuhteissa ja identiteetin kehittymisen kannalta. Ymmärryksen lisäksi nuoret toivovat aikuisilta kiinnostusta, aikaa sekä myös tukea, apua ja ratkaisuja mediankäyttöön liittyvissä haasteissa. Viranomaisten, ammattilaisten ja vanhempien kykyä ehkäistä ja puuttua sosiaalisessa mediassa ja digitaalisen pelaamisen parissa tapahtuviin väärinkäytöksiin onkin edistettävä, jotta nuorten luottamusta aikuisen mahdollisuuksiin suojella heitä kyetään ylläpitämään tai että menetetty luottamus saadaan palautetuksi.

Lämmin kiitos jokaiselle 3627:lle kyselyyn vastanneelle nuorelle. Saimme valtaisan määrän avovastauksia, joka kertoi, että olemme nuorille itselleen tärkeän asian äärellä. Ilman vastauksianne, emme olisi saaneet arvokasta tietoa nuorten kokemuksista, ajatuksista ja mediankäytön tavoista. Nuorten äänen näkyväksi tekeminen on meille tärkeää. Kyselyn tuloksia tullaan käyttämään MLL:n mediakasvatusmateriaalien ja sisältöjen ja koulutusten kehittämisessä sekä vaikuttamistyössä. On tärkeää, että aikuiset tunnistavat mitä nuoren digiarjessa tapahtuu ja osaavat keskustella ja puuttua niihin asioista, jotka vaikuttavat nuoren hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen ja vertaissuhteisiin. Yhtä tärkeää on ylläpitää keskustelua siitä ja tunnistaa, että on aikuisten vastuulla, että lapset ja nuoret voivat, osaavat ja pystyvät käyttämään digitaalisia alustoja turvallisesti, omaa ja muiden hyvinvointia tukien.

1. Kyselyn vastaajat

“On tärkeää, että meidän nuorten mielipide kuullaan ja sitä arvostetaan.”

“Toivottavasti tää kysely tekee asioille jotain.”

MLL:n Nuorten mediankäytön kyselyn vastaukset kerättiin verkkokyselyllä marraskuun 2023 aikana.

Kyselyyn vastasi yhteensä 3627 nuorta. Heistä 3014 (83,1 %) on 13–17-vuotiaita, 314 (8,7 %) 9–12-vuotiaita ja 299 (8,2 %) 18–22-vuotiaita. Kyselyn vastauksissa korostuvat siten voimakkaasti yläkouluikäisten ja toisella asteella opiskelevien nuorten kokemukset ja näkemykset mediankäytöstä.

Vastaajista 2002 (55,2 %) on tyttöjä ja 1423 (39,2 %) poikia. 106 vastaajaa ilmoittaa sukupuolekseen “joku muu” ja 96 kyselyyn vastannutta nuorta ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan.

Vastaajat pitivät kyselyn aihetta tärkeänä ja palautteissa koettiin hyväksi asiaksi se, että nuoria kuullaan heitä itseään koskeissa asioissa.

“Tää kysely pisti mut itekki miettimään että mikä on hyväks netissä nii oli hyödyllinen!”

“Tuntuu että näiden kyselyjen tietoja ei ikinä käytetä hyödyttävästi.”

“Oli kiva kysely mutta tosi pitkä.”

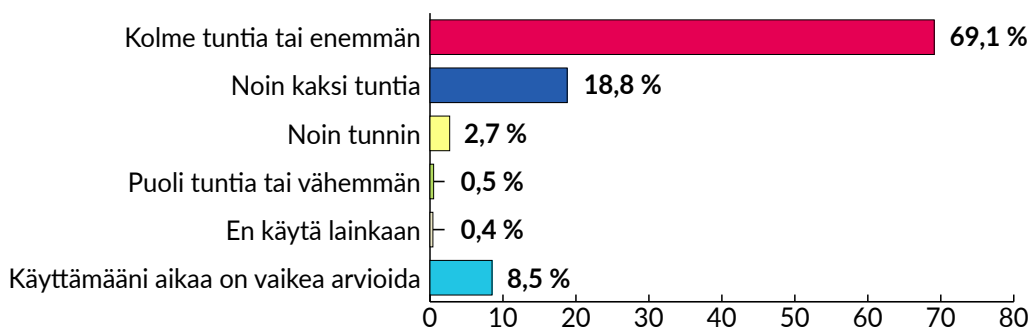
2. Moni nuori haluaisi vähentää netinkäyttöään

“Pari tuntia päivässä on neljätoista tuntia viikossa. Siinähan ehtisi jo opetella pianokappaleen ulkoa.”

“Olis hyvä jos somen käyttöä saisi vähennettyä mut se on aika hankalaa ja ei sille oikee voi tehdä mitään.”

Yli kaksi kolmasosaa (69,1 %) kyselyyn vastanneista nuorista arvioi käyttävänsä sosiaalisen median palveluissa tai digitaalisten pelien parissa arkipäivisin kolme tuntia tai enemmän.

Kuinka paljon aikaa käytät sosiaaliseen mediaan tai pelaamiseen arkipäivisin?

MLL:n vuonna 2021 tuottamaan Nuoret ja nettikiusaaminen -kyselyyn (N=1123) verrattuna päivittäin kolme tuntia tai sitä enemmän sosiaalista mediaa tai digitaalisia pelejä arkipäivisin käyttävien nuorten osuus on vähentynyt 88:sta prosentista 69:een prosenttiin. Vastauksia Nuorten nettikiusaamiskyselyyn 2021 kerättiin vuonna 2020 poikkeusaikana. Koronavuodet näkyivät nuorten mediankäytön määrässä. MLL:n vuonna 2018 tuottamassa mediakyselyssä (N=1554) päivittäin kolme tuntia tai enemmän sosiaalista mediaa ja digipelejä käytti 62 prosenttia vastanneista, joten mediankäytön lukemat ovat palanneet lähes samaan, kuin ennen poikkeusaikaa. Tämänkertaisessa kyselyssä yli kahdeksan prosenttia nuorista vastasi, että median parissa käytettävää aikaa on vaikea arvioida.

Noin kaksi tuntia sosiaalista mediaa tai digitaalisia pelejä käyttävien nuorten osuus vastaajissa on vastaavasti lisääntynyt yli yhdeksän prosenttiyksikköä verrattuna vuoden 2021 Nuoret ja nettikiusaaminen -kyselyyn. Myös sosiaalista mediaa ja digitaalisia pelejä päivittäin tunnin tai vähemmän käyttävien nuorten osuus on kasvanut kahdesta prosentista yli kolmeen prosenttiin.

Kyselyyn vastanneet nuoret arvioivat omaa ajankäyttöään digitaalisissa ympäristöissä melko kriittisesti. Nuorista 34,8 prosenttia kertoo haluavansa vähentää netin tai jonkun tietyn palvelun käyttöä ja 7,8 mainitsee jo tietoisesti vähentäneensä netin käyttöä. Sen sijaan 41,7, nuorista kokee käyttävänsä sosiaalisen median palveluita, digitaalisia pelejä ja nettiä omasta mielestään sopivasti. Vastaajista 11,5 prosenttia ilmoittaa, ettei ajattele ajankäyttöään digitaalisissa ympäristöissä lainkaan.

“Ilman puhelinta elämä hymyilee, ei tarvitse miettiä, mitä netissä tapahtuu, kun se ei värise taskussa Ilman puhelinta on ihanaa.”

Jopa 53,6 prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista kertoo, että heillä on tapana avata puhelin ilman erityistä syytä melko usein tai hyvin usein. Vastaajista 46,3 prosenttia mainitsee, että heillä on taipumuksena puhelimen avattuaan jäädä nettiin pidemmäksi aikaa kuin he todellisuudessa haluaisivat. 19,2 prosenttia nuorista kokee, että heillä on tapana keskeyttää asiat, joita he ovat tekemässä, kun puhelimeen tulee ilmoitus esimerkiksi saapuneesta viestistä.

Yleisesti ottaen nuoret suhtautuvat omaan mediankäyttöön melko kriittisesti. Vain 44,6 prosenttia nuorista kuvailee hallitsevansa puhelimen ja netin käytön hyvin, ilman ongelmia melko usein tai hyvin usein. MLL:n vuonna 2018 tuottamassa Mediakyselyssä (N=1554) jopa 73 prosenttia nuorista koki hallitsevansa netin ja puhelimen käytön hyvin, ilman ongelmia.

3. Suurelle osalle nuorista somehuomio ei ole tärkeää

Sosiaalisen median avulla nuoret sekä ylläpitävät olemassa olevia ystävyysuhteitaan että tutustuvat uusiin ihmisiin. Nuoret kokevat, että heille kaikista tärkeintä sosiaalisessa mediassa on yhteydenpito kavereiden kanssa. Jopa 64 prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista kertoo, että yhteydenpito kavereihin sosiaalisessa mediassa on heille erittäin tärkeää tai tärkeää.

“Mielestäni some on hyvä paikka saada tärkeitä ystäviä.”

“Monet pystyvät purkamaan itsetuhoisia ajatuksiaan ystävilleen netin kautta!”

Kyselyyn vastanneista nuorista 43,6 prosenttia kertoo löytäneensä sosiaalisesta mediasta uusia tuttuja, joiden kanssa heillä on yhteisiä kiinnostuksen kohteita. MLL:n vuonna 2018 tuottamassa Mediakyselyssä (N=1554) sen sijaan jopa 69 prosenttia vastaajista kertoi löytäneensä netistä uusia tuttuja. “Minua pelottaa, että nuoret eivät osaa enää nähdä toisiaan ihmisinä, kun kaikki on aina ruudun takana.”

Nuorista 38,9 prosenttia kokee, että heille on erittäin tärkeää tai tärkeää olla nopeasti tavoitettavissa sosiaalisen median palveluissa. Nuorista 19,7 prosenttia kertoo kokevansa joskus painetta esimerkiksi viesteihin vastaamisesta tai kavereiden postausten tykkäämisestä.

Omien kuvien, videoiden tai kirjoitusten julkaiseminen sosiaalisessa mediassa on melko tärkeää, tärkeää tai erittäin tärkeää vain 24,6 prosentille nuorista. Vastaajista 43 prosenttia kokee melko tärkeäksi, tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi sen, että heille läheiset ihmiset reagoivat ja kommentoivat heidän postauksiinsa sosiaalisessa mediassa. Sen sijaan 56,7 prosenttia nuorista ei kokenut tätä tärkeäksi.

Kyselyn vastaukset osoittavat, että nuorten mediankäytössä korostuu tapa seurata ajankohtaisia asioita sosiaalisen median palveluissa. Jopa 32,4 prosenttia nuorista kertoi, että ajankohtaisten asioiden seuraaminen sosiaalisessa mediassa on heille tärkeää tai erittäin tärkeää.

“Joskus ku hengaa kaverin kaa nii ollaa vaa puhelimel ja se ei oo mitenkää hyvää ajanviettoa.”

Avoimissa vastauksissa nuoret nostavat esiin myös kasvokkaisten kohtaamisten merkityksen ja siihen liittyviä toiveita ystävyysuhteissaan. Osa vastaajista toivoo, että kasvokkaiset kohtaamiset ystävien kanssa olisivat laadukkaita eivätkä keskeytyisi turhaan esimerkiksi puhelimen käytön takia.

4. Monen nuoren mukaan puhelimen käyttö häiritsee oppitunteja

Sosiaalinen media ja digitaaliset pelit vaikuttavat merkittäväällä tavalla nuorten sosiaalisiin suhteisiin koulussa. Nuoret arvioivat vaikutusten olevan pääosin positiivista. Yli neljäsosa (27,2 %) vastaajista kokee, että sosiaalinen media ja digitaaliset pelit ovat syventäneet olemassa olevia koulukaverisuhteita. Kyselyyn vastanneista nuorista 22,9 prosenttia kertoo, että sosiaalinen media ja digitaaliset pelit ovat auttaneet heitä tutustumaan uusiin ihmisiin koulussa.

“Nuoret käyttävät puhelinta liikaa ja koulussa ei saisi käyttää tunneilla puhelinta ja heidän ei saisi katsoa puhelinta.”

“Opettajien pitäisi ymmärtää, että joidenkin oppilaiden on todella vaikeaa keskittyä yhtäjaksoisesti opetukseen. Pienikin hetki puhelinta katsoen voi auttaa siihen että jaksaa keskittyä.”

Vain 3,6 prosenttia nuorista arvioi, että sosiaalisen median ja digitaalisten pelien vaikutus heidän koulukaverisuhteisiinsa on ollut kielteinen. Kuitenkin jopa 24,6 prosenttia nuorista kertoo todistaneensa omaan koulutoveriinsa kohdistuvaa loukkaavaa käytöstä, kiusaamista tai häirintää netissä. Nuorista 7,6 prosenttia kertoo, että tällainen netissä tapahtuva kiusaaminen tai häirintä on kohdistunut heihin itseensä.

“Opettajat voisi auttaa oppilaita enemmän ymmärtämään mitä netissä voi ja ei voi tehdä.”

MLL:n vuonna 2018 tuottamassa Mediakyselyssä (N=1554) 26 prosenttia vastaajista kertoi oman netinkäyttönsä häiritsevän keskittymistä koulutöihin. Tämä luku on nyt yli seitsemän prosenttiyksikköä pienempi, sillä nyt nuorista 18,3 prosenttia kokee, että heidän oma netinkäyttönsä häiritsee heidän keskittymistään koulutyöhön melko usein tai hyvin usein. Sen sijaan 58,7 prosenttia nuorista arvioi, että oma netinkäyttö häiritsee keskittymistä koulutyöhön ainoastaan melko harvoin tai hyvin harvoin. Lähes kolmasosa (30 %) nuorista on kuitenkin sitä mieltä, että muiden oppilaiden puhelimen käyttö yleisesti ottaen häiritsee oppitunteja.

5. Ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden kokemukset ovat merkittävässä kasvussa

“Itse olen kokenut ulkopuolisuuden tunnetta, ahdistusta ja itsen vertaamista muihin.”

“Ilman mediakriittisyyttä voi uskoa mitä tahansa mitä netissä sanotaan ja sen myötä voi tapahtua negatiivisia asioita. Sosiaalinen media voi aiheuttaa paineita jos ei löydy tiettyä kriittisyyttä.”

“Miksei koko somea voi vaan tappaa.”

Nuorten vastauksissa korostuvat sosiaalisen mediankäyttöön liittyvät yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteet. Jopa joka neljäs nuori (26 prosenttia) kertoo kokevansa itsensä yksinäiseksi tai ulkopuoliseksi nähdessään sosiaalisessa mediassa esimerkiksi kuvia tilanteista, joissa he eivät olleet mukana. Lisäksi neljäsosa (26 prosenttia) nuorista kertoo ajattelevansa usein, että heidän oma elämänsä on tylsää verrattuna muiden elämään. Nuorista 16,9 prosenttia kokee jäävänsä jostain tärkeästä paitsi, jos he eivät seuraa omia sosiaalisen median kanaviaan päivittäin.

MLL:n vuonna 2018 tuottamassa Mediakyselyssä (N=1554) 16 prosenttia nuorista kertoi kokevansa olonsa yksinäiseksi tai ulkopuoliseksi, jos näki postauksia tilanteista, joissa ei ole ollut mukana. Nuorten sosiaaliseen mediaan liittyvät yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteet ovat siis kasvaneet jopa 10 prosenttiyksikköä.

Myös sosiaaliseen mediaan liittyvät paineet näkyvät nuorten vastauksissa. Kyselyyn vastanneista nuorista 31 prosenttia kertoo kokeneensa painetta näyttää hyvältä somekuvissa. Nuorista 26,7 prosenttia vastasi, ettei koe minkäänlaisia paineita sosiaaliseen mediaan liittyen. Avoimissa vastauksissa nuoret pohtivat, että sosiaalisen median sisältöihin tulee osata suhtautua kriittisesti, jotta voi välttyä esimerkiksi sosiaalisen median luomilta ulkonäköpaineilta.

“Mikäli nuorelta puuttuu medialukutaitoa tai mediakriittisyyttä voi se johtaa siihen, että nuori ei tiedosta mikä netissä nähty on totta ja mikä ei.”

“Toisten ulkonäön moittiminen on todella yleistä ja saa ihmisiä paineeseen ja jopa mielenterveys kärsii ja voi jäädä trauma. Asian kokonaan poistaminen on mahdotonta mutta asiaan pitää alkaa ottamaan enemmän kantaa.”

“Esimerkiksi erilaiset somen esiinnostamat kauneushantee voivat olla iso riskitekijä nuoren psyykkiselle terveydelle, koska nuoret ovat tyypillisesti alttiita vertailemaan itseään muihin ja yrittämään olla osa ”massaa”.

“Monet sosiaalisen median tunnetut henkilöt muokkaavat kuviaan ja saa nuorille ajatuksen että pitää näyttää tietynlaiselta, se antaa väärän kuvan monille ja lisää ulkonäköpaineita.”

6. Nuoret eivät puutu kiusaamistilanteisiin netissä

“En tehnyt mitään koska olen kokenut tarpeeksi harmia etten halua puuttua toisten asioihin ettei itselleni käy mitään.”

“Jos oisin vastannut kommentteihin minusta olisi itse tullut pilkan kohde.”

Nuorten vastausten perusteella pelko siitä, että tulee itse kiusatuksi voi estää kiusaamiseen puuttumisen. Moni kertoo olevansa myös haluton sekaantumaan muiden asioihin, kun ei tunne tilanteen taustoja.

Suurella osalla nuorista on kokemuksia kouluun liittyvästä nettikiusaamisesta. Vastaajista 24,6 prosenttia on törmännyt netissä toimintaan, joka kohdistuu saman koulun oppilaaseen. Itseensä kohdistuvaa kiusaamista ja häirintää netissä on kohdannut 7,6 prosenttia nuorista. Toisaalta 67,7 prosenttia vastaajista ei ole törmännyt oman koulun oppilaisiin kohdistuvaan loukkaavaan käytökseen, kiusaamiseen tai häirintään netissä, vaikka nettikiusaaminen ilmiönä on hyvin yleinen. Tässä on merkittävä ero MLL:n kiusaamiskyselyyn (2021), jonka mukaan valtaosa (yli 80 %) nuorista on nähnyt verkossa muihin ihmisiin kohdistuvaa kiusaamista jossain sen muodossa. On kuitenkin huomattava, että tässä nyt toteutetussa kyselyssä on kartoitettu nimenomaan oman koulun oppilaisiin liittyvää kiusaamista verkossa, ei kehen tahansa netinkäyttäjään kohdistuvaa.

Kiusaamisen ja häirinnän paikkoina mainitaan sovelluksista erityisesti TikTok. Yksittäisiä mainintoja saivat Instagram, YouTube ja digitaaliset pelit.

“En koe olevani vastuussa tai että se hyödyttäisi mitenkään.”

“En tehnyt mitään koska ei muukaan autettu.”

Vaikka kaikki nuoret eivät puutu kiusaamiseen, heistä moni tunnistaa kiusaamiseen puuttumisen tapoja ja osaa niitä myös käyttää. Yleisimpiä keinoja kiusatun tukemiseen olivat:

- Kiusatun puolustaminen tilanteessa (31,8 prosenttia vastaajista)
- Neuvominen, mitä tilanteessa voi tehdä (27,7 %)
- Jutteleminen, rohkaisevien viestien lähettäminen ja ajan viettäminen kiusatun kanssa (23,7 %)

Nuoret kertovat harvoin nettikiusaamisesta aikuiselle

Aikuisen apua kiusaamistilanteessa on hakenut vain 17,2 prosenttia vastaajista. He ovat joko itse kertoneet kiusaamisesta aikuiselle tai pyytäneet aikuisen apua kiusaamiseen puuttumiseksi. Avointen vastausten mukaan apua pyydettiin pääasiassa omilta ja kiusatun vanhemmilta sekä opettajilta. Huomionarvoista on, että vain muutama vastaaja kertoo, että aikuisen tuki on auttanut lopettamaan kiusaamisen. Näitä kertomuksia on kuitenkin vähän suhteessa laajaan aineistoon.

Pieni osa vastaajista on itse osallistunut kiusaamiseen esimerkiksi tykkäämällä postauksista ja kannustamalla kiusaajaa. Tällainen käytös näyttää kasaantuvan samoille vastaajille. Näiden nuorten vastauksissa näkyy se, että joskus he osallistuvat kiusaamiseen, mutta toisinaan myös auttavat ja puolustavat kiusattua.

Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä parhaista keinoista, joilla kiusaamista ja häirintää voisi estää. Yli neljännes tähän kysymykseen vastanneista (n=2094) eli lähes 600 vastaajaa toteaa ettei tiedä, ei usko tai ei ole varma, että kiusaamista voi estää.

“En usko että sitä [kiusaamista] pystyy vähentää koska aina löytyy joku semmonen tyyppi joka kiusaa.”

“Pelottavaa on, kun kukaan ei tiedä keinoja kiusaamisen kitkemiseen. Mitkään kiusaamista vastaan olevat kampanjat ei tunnu auttavan ja kouluissakin tuntus kiusaaminen vain lisääntyvän entisestään kaikkien uutisten ja huhujen perusteella.”

Nuorilla on keinoja puuttua nettikiusaamiseen

Suurin osa vastaajista kuitenkin pystyy nimeämään yhden tai useamman keinon kiusaamisen estämiseksi tai siihen puuttumiseksi. Nuoret peräänkuuluttavat palveluntarjoajien vastuuta ja toivovat tehokkaampia teknisiä apukeinoja. Parhaina teknisinä keinoina nettikiusaamisen vähentämiseen mainitaan avoimissa vastauksissa:

- Ilmiantaminen ja raportointi ylläpidolle
- Kiusaajille ylläpidon toimesta asetetut tekniset estot ja tilien alasajot
- Ikärajoista huolehtiminen
- Tiukat rajat ja selkeät säännöt somepalveluissa
- Tekniset filtrit, keskustelua seuraavien bottien hyödyntäminen ja kehittyneempi tekoälyn käyttö palveluiden kielenkäytön ja kiusaamiskäytöksen siistimisessä
- Moderaattorien läsnäolo ja aktiivinen moderointi
- Yksityisyysasetuksien tehokas käyttö (esim. omat sisällöt näkyvät vain tietyille ihmisille) ja kommentoinnin estäminen
- Anonyymin kommentoinnin kieltäminen palveluissa
- Kiusaajien estäminen ja poistaminen seuraajista
- Riittävät rangaistukset kiusaamisesta

“Esim tiktokissa voisi olla enemmän yhteisiä suuntaviittoja eli oltaisiin vähän tarkempia loukkaavista kommenteista.”

“Häiriköiden pitäisi saada muukin rangaistus kun vain ylläpitäjän ”soosoo”- sanat.”

“Palveluntarjoajien tulisi muokata palvelujen saatavuutta niin, että vihamielisten tai syrjivien asioiden postaus, ja toisaalta tämän sisällön kuluttaminen tulisi vaikeammaksi.”

Vastaajat pitivät teknisten keinojen rinnalla tärkeänä sitä, että aikuiset auttavat lapsia ja nuoria verkossa toimimisessa. Nettipoliisin apu verkossa nousi kyselyssä esiin yhtenä tehokkaana keinona, muita verkossa toimivia ammattilaisia ei mainittu. Rikosilmoituksen yhtenä keinona mainitsi vain yhdeksän vastaajaa eli joko sitä ei tunneta tai sitä ei pidetä toimivana keinona. Tehokkaiksi keskustelukeinoiksi kiusaamisen estämiseksi ja lopettamiseksi mainitaan esimerkiksi:

- Aikuiselle kertominen
- Keskustelu pienestä pitäen perheissä, koulussa sekä myös julkisesti: miltä kiusaaminen tuntuu ja miksi se haavoittaa netissä
- Ihmisarvoon liittyvien keskustelujen käyminen
- Oman toiminnan pohtimiseen kannustaminen: miten pidetään mölyt mahassa ja kommentoidaan yleisesti toisten ihmisten tekemistä netissä
- Vanhempien aktiivinen toiminta: juttelu lasten kanssa, toiminnan seuraaminen, riittävä valvonta ja puuttuminen ajoissa
- Yhteydenotto kiusaajaan ja tilanteesta puhuminen kiusaajan kanssa

“Ihmisiä pitäisi rohkaista puuttumaan enemmän julkaisuihin juurikin esimerkiksi ilmiäntöjen kautta, sen sijaan että katsotaan vain vierestä ja scrollataan seuraavaan julkaisuun.”

“Kaikkia tulisi muistuttaa, että jokaisen profiilin takana on aina ihminen. Ja että se ihminen on aivan täysin samalla viivalla kuin sinäkin, yhtä arvokas.”

7. Viidesosa nuorista kokee, että vanhemmat eivät välitä heidän netinkäytöstään

Kyselyn vastausten perusteella nuorten mediankäyttö kuormittaa jonkin verran nuorten perhearkea sekä suhteita huoltajiin ja muihin nuorten läheisiin aikuisiin. Nuoret toivovat erityisesti, että aikuiset ymmärtäisivät, kuinka tärkeä osa nuoren sosiaalista elämää ja identiteettiä digitaalisissa ympäristöissä toimiminen on.

“Kotona on tärkeää välittää ja olla kiinnostunut nuorten somen käytöstä eikä aina vaan kieltää kaikkea. Molemminpuolinen kommunikaatio selvittää asiat ja auttaa enemmän kuin pelkkä kieltäminen.”

“Mielestäni aikuisten pitäisi opettaa nuorille jo siitä ensimmäisestä puhelimesta alkaen, miten somessa käyttäydytään ja toimitaan.”

“Aikuiset harvoin auttavat tai tukevat, koska heidän n vaikea ymmärtää, että ajat ovat muuttuneet.”

Lisäksi nuorten vastauksissa korostuu kokemus siitä, että aikuiset ajattelevat lähes kaiken puhelimella tapahtuvan toiminnan olevan tyhjänpäiväistä ja nuorille haitallista. Nuoret korostavat käyttävänsä puhelinta myös tärkeisiin asioihin, kuten opiskeluun ja lukemiseen sekä apuna rentoutumisessa, ja toivovat aikuisten ymmärtävän tämän. Nuoret toivovat myös, että mediankäytöstä voitaisiin keskustella perheissä asiallisesti ja nuorta kunnioittaen yksipuolisen ruutuajan rajoittamisen sekä riitelyn sijaan.

“Nuoret eivät aina pelaa pelejä tai tee joitain turhia tai huonoja asioita. Monet saattavat lukea tai keskustella kavereitten kanssa, oka voi olla hyödyksikin.”

Kyselyyn vastanneista nuorista 24,9 prosenttia kertoo, että kotona on joskus riitaa nuoren puhelimen tai netin käytöstä. Yli viidesosa nuorista (21,7 %) toisaalta ilmoittaa kokevansa, ettei vanhempia kiinnosta se, kuinka paljon he käyttävät nettiä.

Myös aikuisten mediankäyttö voi aiheuttaa harmitusta perheissä. Vanhempien puhelimen käyttö häiritsee 9,5 prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista. Nuorten vastauksissa nousi myös esiin heidän huoli itseään nuorempien lasten mediankäytöstä ja siitä, miten varhaisessa vaiheessa lapset Suomessa saavat kännykät ja alkavat käyttää nettiä itsenäisesti. Nuoria huolettaa erityisesti se, että lapset saattavat törmätä netissä haitallisiin sisältöihin tai esimerkiksi mahdollisuuksiin ostaa päihteitä.

“Minua huolestuttaa se, että some kasvattaa niin helposti paineita nuorille, esim. juuri kehosta, vaatteista jne. Lisäksi minua harmittaa, että ihan pienet lapset päätyvät someen nykyään. Jos heitä ei valvota/opeteta käyttämään somea, he voivat helposti julkaista videoita ja kuvia, jotka myöhemmin kaduttavat ja joita ei saa pois. He voivat helpommin myös kokea kiusaamista somessa, päätyä vääränlaisille sivustoille ja saada jo tosi nuorena paineita.”

Suurin osa perheistä ei aseta sääntöjä puhelimen käytölle uniaikaan

“Kaikki unihäiriöt ei johdu puhelimesta.”

“Netti on TODELLA koukuttava ja sitä on vaikeaa lopettaa katsomasta illalla.”

Jopa 58,9 prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista ilmoittaa, ettei heillä ole kotona sääntöjä puhelimen käytölle nukkumaan mennessä tai yöllä. Alle 18-vuotiaiden vastaajien välillä ei ole merkittävää eroa siinä, onko sääntöjä vai ei.

Nuorista 29,6 prosenttia kertoo, että heillä on kotona säännöt siihen, miten puhelinta saa käyttää nukkumaan mennessä ja yöllä, ja että he ovat näihin sääntöihin tyytyväisiä. Vastaajista 9,2 prosenttia mainitsee, että heillä on perheessä tällaiset säännöt, mutta he eivät ole niihin tyytyväisiä. 2,3 prosenttia toivoo itselleen jonkinlaisia sääntöjä siihen, kuinka puhelinta tulisi käyttää illalla nukkumaan mennessä sekä yöllä. Nuorista 23,2 prosenttia kokee, että netin käyttö vaikuttaa melko usein tai hyvin usein siihen, saavatko he riittävästi unta. Sen sijaan 54,1 prosenttia nuorista on sitä mieltä, että netin käyttö vaikuttaa riittävään unensaantiin vain hyvin harvoin tai melko harvoin. MLL:n vuonna 2018 tuottamassa Mediakyselyssä (N=1554) jopa kolmasosa nuorista oli havainnut puhelimen käytön vaikuttavan siihen, saavatko he riittävästi unta.

8. Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä kyselyn tuloksista

Nuorten ajankäyttö sosiaalisessa mediassa ja digitaalisten pelien parissa

Nettiä vähemmän käyttävien nuorten osuus on lisääntynyt. Tämä tulee ilmi verrattaessa tämän kyselyn tuloksia vuosina 2021 ja 2018 MLL:n toteuttamiin kyselyihin. Tämän kyselyn tulos asettuu vastakkaiseksi sille yleiselle oletukselle, että nuorten kuten muidenkin ikäryhmien kokonaisruutu aika olisi lisääntymässä.

Kyselyyn vastanneista lähes puolet arvioi käyttävänsä nettiä sopivasti, mutta tulokset osoittavat, että päivittäinen netinkäyttömäärä on laskenut nuorten keskuudessa viimeisten viiden vuoden aikana. MLL:n vuonna 2021 toteuttaman toteuttamaan kyselyyn verrattuna yli kolme tuntia päivässä sosiaalista mediaa ja digitaalisia pelejä käyttävien nuorten osuus on vähentynyt merkittävästi: viidesosa nuorista (noin 22 %) arvioi käyttävänsä nettiä vähemmän kuin kolme tuntia. Toisaalta noin kaksi tuntia käyttävien osuus on lisääntynyt noin kymmenellä prosenttiyksiköllä ja vähemmän kuin tunnin nettiä käyttävien osuus on kasvanut noin yhdellä prosenttiyksiköllä.

Nuorten netinkäytön vähentymistä kuvaa myös se, että verrattuna vuoteen 2018 aiempaa vähäisempi osuus nuorista kertoo, että heillä on tapana avata puhelin ilman erityistä syytä. Kyselyn mukaan lähes puolet nuorista on tietoisia siitä, että puhelimen avattuaan he saattavat jäädä nettiin aiottua pidemmäksi aikaa, mikä vie aikaa muulta tekemiseltä. Tämä osoittaa nuorten sekä suhtautuvan kriittisesti omaan netinkäyttöön että säätelevänsä sitä aiempaa enemmän.

Huomattavaa on, että noin joka kymmenes nuorista kokee sosiaalisen mediaan ja digitaaliseen pelaamiseen liittyvän ajankäytön arvioinnin vaikeaksi. Nuorten saattaa olla vaikeaa arvioida netissä käyttämänsä aikaa, sillä se liittyy monesti muihin arkisiin toimintoihin.

Kyselyn perusteella nuorten sosiaalisen median käyttö ja digitaalinen pelaaminen ovat joka tapauksessa selvästi vähentyneet. Tätä saattaa osaltaan selittää koronapandemian aikana lisääntynyt netinkäyttö, joka sittemmin on vähentynyt: kun nuorten mahdollisuudet kasvokkaiseen kavereiden tapaamiseen ja harrastamiseen olivat rajoitettuja, yhteydenpitoa ylläpidettiin netin kautta ja aikaa vietettiin enemmän

verkossa. Lisäksi mediankäytön vähentymistä voidaan selittää nuorten kriittisyyden lisääntymisellä: vajaa kymmenesosa (noin 8 %) vastaajista kertoo tietoisesti vähentäneensä ja runsas kolmannes (noin 35 %) kertoo haluavansa vähentää netin käyttöä.

Vain vajaa puolet (noin 45 %) nuorista kokee hallitsevansa puhelimen ja netin käytön hyvin. Tässä suhteessa on viiden viimeisen vuoden aikana tapahtunut merkittävä muutos. Vuoden 2018 kyselyssä kaksi kolmasosaa nuorista koki hallitsevansa netin ja puhelimen käytön hyvin. Kyselyn perusteella on vaikea arvioida sitä, onko kysymys todella parantuneista hallintataidoista vai lisääntyneestä kriittisyydestä omia hallintataitoja kohtaan.

Ihmissuhteita ylläpidetään ja solmitaan sosiaalisessa mediassa

Siitä huolimatta, että netinkäyttö on kyselyyn vastanneiden nuorten mukaan vähentynyt ja siihen käytettyä aikaa halutaan rajoittaa entistä enemmän, vuorovaikutus kavereiden kanssa on edelleen valtaosalle nuorista (noin 64 %) tärkeintä sosiaalisessa mediassa. Vastausten perusteella sosiaalinen media ja digitaalinen pelaaminen syventävät nuorten koulukaverisuhteita ja auttavat tutustumaan koulussa uusiin ihmisiin. Tämä kuvastaa nuorten kasvokkaisten kaverisuhteiden ja sosiaalisen median kietoutumista yhteen.

Olemassa olevien kaverisuhteiden tärkeyden ylläpitämistä netissä kuvastaa myös se, että yli kolmasosa vastaajista (noin 39 %) kokee tärkeäksi olla tavoitettavissa sosiaalisen median palveluissa ja noin viidesosa (noin 20 %) kokee joskus painetta reagoida kavereiden viesteihin. Vajaa viidesosa (noin 17 %) nuorista kokee jäävänsä jostain tärkeästä paitsi, jos he eivät käytä sosiaalista mediaa päivittäin.

Mielenkiintoista on, että yli puolet vastanneista (noin 57 %) prosenttia ei pidä tärkeänä sitä, että heille läheiset ihmiset reagoivat heidän viesteihinsä sosiaalisessa mediassa. Nuoret näyttävät kokevan enemmän painetta reagoida läheistensä viesteihin, kuin että heille on tärkeää saada läheisiltään somehuomiota. Merkittävä osa vastaajista (43 %) pitää kuitenkin myös omiin viesteihin reagoimista tärkeänä.

Kriittisesti omaa ajankäyttöä ja netinkäytön hallintaa arvioiva asenne tulee esiin erityisesti avoimissa vastauksissa, joissa nuoret toivovat, ettei kännykänkäyttö häiritسی kasvokkaista vuorovaikutusta kavereiden kanssa. Viestien tarkastaminen ja syötevirran seuraaminen häiritsevät vuoropuhelua, kun toinen keskittyy puhelimeen kuuntelemisen sijaan.

Lisäksi mediankäyttöön liittyvä kriittisyys saattaa ilmentyä siinä, että nuoret tutustuvat aiempaa harvemmin uusiin tuttuihin netissä. Tämä saattaa osoittaa lisääntyneitä tietoisuutta nettitututtavuuksiin liittyviin mahdollisiin riskeihin liittyen. Verrattuna vuoteen 2018 uusiin ihmisiin tutustuminen netissä on vähentynyt noin 25 prosenttiyksikköä, mikä kuvastaa muutosta sosiaalisten suhteiden solmimisessa netissä.

Yksinäisyys, ulkopuolisuuden kokemus ja nettikiusaaminen

Kaverisuhteiden ja läheisiltä saadun somehuomion saamisen tärkeys heijastuu nuorten yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemuksissa: neljäsosa (26 %) kokee näihin liittyviä tunteita havaitessaan sosiaalisessa mediassa postauksia tilanteista, joissa eivät ole itse osallisina. Yhtä suuri määrä pitää omaa elämäänsä tylsänä verrattuna muiden sosiaalisessa mediassa esitettyyn elämään. Viimeisen viiden vuoden aikana nuorten yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemukset ovat lisääntyneet kymmenellä prosenttiyksikköllä. Vähäisempi ajankäyttö netissä ei siis vaikuta siihen, että nuorten netin käyttöön liittyvillä kokemuksilla olisi nuoren elämässä vähäisempi arvo - oikeastaan päinvastoin.

Nuoret pitivät vuonna 2021 toteutetussa kyselyssä nettikiusaamista hyvin yleisenä ilmiönä; yli 80 prosenttia oli nähnyt sitä jossain muodossa. Tässä kyselyssä keskityttiin omaan kouluun liittyvään nettikiusaamiseen. Oman koulun oppilaisiin kohdistuvaa loukkaavaa käytöstä, kiusaamista tai häirintää on kohdannut selvästi pienempi osuus, neljäsosa (noin 25 %) tähän kyselyyn vastanneista. Kaksi kolmasosaa vastaajista (noin 68 %) pitää oman koulun oppilaisiin kohdistuvaa nettikiusaamista suhteellisen harvinaisena. Tarkasteltaessa ilmiötä suhteessa ajankohtaisiin tilastotietoihin nettikiusaamisesta ja koulukiusaamisesta vaikuttaa siltä, että nettikiusaaminen on hyvin tavanomainen ilmiö, jota nuoret kohtaavat sosiaalisessa mediassa ja digitaalisen pelaamisen parissa. Kouluun kytkeytyvänä ilmiönä se liittyy niihin oppilaisiin, jotka kokevat kiusaamista koulun arjessa muutoinkin.

Itseen kohdistuvaa nettikiusaamista on kohdannut noin 8 % kyselyyn vastanneista. Verrattuna vuonna 2021 toteutettuun kyselyyn itseen kohdistuvaa kiusaamista raportoi huomattavasti pienempi osuus, sillä tuolloin

puolet kyselyyn vastanneista kertoi joutuneensa jonkinlaisen kiusaamisen kohteeksi verkossa ainakin kerran. Tämä viittaa siihen, että kun asiaa tarkastellaan oman koulun lisäksi muut netinkäyttäjät huomioiden kasvaa myös kiusattavaksi joutumisen mahdollisuus.

Kiusaamista, häirintää ja epäasiallista käytöstä kohdatessaan vain kolmasosa (noin 32 %) nuorista kertoo puolustavansa kiusattua. Osa nuorista kertoo neuvovansa (noin 28 %) tai osoittavansa myötätuntoa (24 %). Huomattavan harva nuori (noin 17 %) kertoo turvautuvansa aikuisiin ja vain muutama nuori kuvaa aikuisen avun auttaneen avoimissa vastauksissa. Vastauksista käy ilmi, että nuoret pitävät aikuisen apua kuitenkin tärkeänä, vaikka toisaalta nuoret pitävät aikuisen tukea riittämättömänä. On mahdollista, että nuoret toivoisivat aikuisten voivan puuttua kiusaamiseen, mutta eivät luota heidän kykenevän vaikuttamaan asiaan. Tämä saattaa liittyä siihen, etteivät nuoret usko aikuisten ymmärtävän heidän elämäänsä ja sosiaalisen median yhteisöjä. Toive aikuisten paremmasta ymmärryksestä käy ilmi lukuisista nuorten avoimista vastauksista.

Avoimissa vastauksissa tuodaan esiin myös vahva huoli siitä, että joutuu itse kiusatuksi. Lisäksi kiusaamistilanteet ovat varsin vaihtelevia ja nuorten mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen muuttuvat tilanteen mukaan. Saattaa olla, että kiusaamiseen on hankalaa puuttua silloin, kun kiusaamisen uhri ei ole tuttu ja häiritsevä ja loukkaava käyttäytyminen vilahtaa viestien syötevirrassa. Huomionarvoista on, että nuoret tuovat esiin, etteivät aina tunnista nettikiusaamista.

Nuoret tunnistavat aikuisten vastuun netissä tapahtuvan kiusaamisen ehkäisemisessä sekä puuttumisessa. Yleisesti ottaen nuoret kuvaavat vastauksissaan monia palveluntarjoajiin, ylläpitoon kuin viranomaisen tukeen liittyviä keinoja kiusaamisen ehkäisemiseksi tai siihen puuttumiseksi. Yllättävää on, että vain yhdeksän vastaajaa mainitsee avovastauksessa rikosilmoituksen teon. Voi siis olla, että nuoret eivät reagoi kiusaamistapauksiin toisaalta itseen kohdistuvan uhan vuoksi tai siksi, että ovat tietämättömiä riittävästä keinoista sekä ulkopuolisesta viranomaisavusta, jolla kiusaamiseen voidaan puuttua.

Nuorten netinkäytölle asetetut säännöt

Kyselyyn vastanneet nuoret toivovat vanhempiensa ymmärtävän, että sosiaalinen media on heille tärkeä toimintaympäristö ja paikka rakentaa identiteettiä. Nuorten vastaukset ilmentävät sitä, että vanhemmilla on usein virheellisiä käsityksiä heidän tekemisestään netissä, mikä aiheuttaa osaltaan kodeissa riitatilanteita. Neljäsosan (noin 25 %) mukaan kotona on joskus riitaa puhelimen ja netin käytöstä. Toisaalta lähes yhtä suuri osuus (22 %) kertoo, ettei vanhempia kiinnosta heidän netinkäyttönsä. Kolmasosalla nuorista (noin 24 %) on puhelimenkäyttöä nukkumaan mentäessä ja yöllä rajoitettavia sääntöjä ja he ovat niihin tyytyväisiä. Vajaa kymmenes (noin 9 %) ei ole kotona asetettuihin sääntöihin tyytyväisiä. Valtaosa vastaajista (59 %) kertoo, ettei heille ole lainkaan asetettu sääntöjä puhelimenkäytölle nukkumaan mennessä tai yöllä. Toivottavaa on, että etenkin nuorempien vastaajien kohdalla vanhempien ei ole tarvinnut asettaa suusanallisia rajoituksia ja kieltoja, mutta vanhemmat varmistavat muutoin, että lapset saavat riittävästi unta yöaikaan. Jos näin on, lapset eivät välttämättä ole tietoisia asetetuista rajoituksista, sillä niitä ei ole tarvinnut selkeästi asettaa.

18 vuotta täyttäneiden kohdalla vanhemmat ehkä olettavat nuoren jo itse ymmärtävän riittävän unen tarkeyden tai kokevat, etteivät voi säännöillään vaikuttaa enää nuoren tekemisiin. On myös mahdollista, että vanhemmat eivät tiedä, ymmärrä tai ole kiinnostuneita lapsensa netin käytöstä tai tiedosta myöhään iltaisin tapahtuvan puhelimen käytön kielteisiä vaikutuksia. Huomionarvoista on, että muutama prosentti nuorista toivoo puhelimenkäytölleen jonkinlaisia sääntöjä nukkumaan mentäessä ja yöllä.

Koulujen järjestyssäännöt kieltävät usein oman puhelimen käytön oppitunneilla, ja nuoret suhtautuvat asetettuihin sääntöihin vaihtelevasti. Viime aikoina onkin kirvonnut keskustelu siitä, tulisiko puhelimen käyttöä rajoittaa koulussa aiempaa jämäkämmin. Tähän kyselyyn vastanneista lähes kolmasosa (30 %) vastaajista on sitä mieltä, että puhelimen käyttö häiritsee oppitunteja, mutta harvan (noin 59 %) mielestä heidän oma netinkäyttönsä häiritsee koulutyöhön keskittymistä. Yhtenä selittävä tekijänä tälle voi olla useissa mediatutkimuksissa esiin tuotu havainto siitä, että riippumatta vastaajaryhmästä, on tavallista olla enemmän huolissaan muiden mediankäytöstä kuin omasta.